

χθονίων». Πρό του ονόματος αυτού κύπτουσι πάντα τὰ οὐράνια πνεύματα, πάντες οἱ ἄνθρωποι καὶ ζῶντες καὶ τεθνεῶτες. Καὶ ὁ ἄδης δὲν ἡδυνήθη ν' ἀντιστῇ εἰς αὐτόν, ἀποδώσας τοὺς ἀπ' αἰώνων ἐν αὐτῇ εὐρισκομένους δικαίους. Πολὺ περισσότερον πρέπει ν' ἀναγνωρίσωσι τὴν δόξαν αὐτοῦ οἱ ἄνθρωποι, τῶν ὁποίων τὴν σάρκα προσέλαβε καὶ χάριν τῶν ὁποίων ἐταπείνωσεν ἑαυτόν, «πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογῆσεται ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς». Τὸ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ τελεσθὲν ἔργον συντελεῖ εἰς τὴν μέζονα δόξαν τοῦ Πατρὸς.

Κατὰ ταῦτα οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ ἔχωσι τοιαύτην ταπείνωσιν, ὁποῖαν ἔδειξεν ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὅστις, καίτοι εἶναι τέλειος Θεός, ἠνώθη μετ' ἀνθρωπίνης σαρκός. Δὲν θὰ ἦτο ἀρπαγμὸς θείας τιμῆς ἀνενεφανίζετο εἰς τὸν κόσμον ὡς Θεός, διότι εἶναι κατὰ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ Θεός. Ἀλλ' ἐταπείνωσεν ἑαυτόν ὅχι μόνον ἄνθρωπος γενόμενος, ἀλλὰ καὶ ζήσας ἐπὶ τῆς γῆς ὑπὸ τὰς χαλεπωτέρας τῶν περιστάσεων καὶ ὑποστάς θάνατον σταυρικὸν χάριν τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων. Διὰ τοιαύτην ταπείνωσιν ὕψωσεν αὐτόν ὁ Θεός, ὅχι πλέον Θεὸν ὄντα ἀλλὰ Θεάνθρωπον, ὑπὲρ πάντα τὰ ὄντα καὶ ἐδόξασεν αὐτόν διὰ τῆς δόξης τὴν ὁποίαν οὐδὲν ὄν ἔχει. Συνεπεία τούτου πάντες δοξάζουσιν αὐτόν ὡς Κύριον, ταῦτοχρόνως δὲ δοξάζουσι καὶ τὸν Θεὸν Πατέρα.

Ἀληθῶς δὲ τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Θεοανθρώπου Ἰησοῦ ἐστὶν ἐπὶ τῆς ἐσχάτης αὐτοῦ ταπείνωσεως. Ἀλλὰ καὶ δὲν δύναται τις νὰ συμμετάσχη τοῦ ἔργου τούτου καὶ νὰ σωθῇ ἂν μὴ ἐξαφανίσῃ τὸν ἐγωισμὸν. Βάσις τῆς ἡθικῆς ζωῆς ἐν τῷ Χριστιανισμῷ εἶναι ἡ ταπεινοφροσύνη.

ΕΘΝΙΚΗ ΜΟΥΣΑ

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΛΑΜΠΡΟΣ

Στοὺς Καλαρρύταις τὰ βουνὰ σάρονται μοιρολόγια
Κ' ἐκεῖ σιμὰ στὰ Γιάννινα μεγάλα ξόδια ἀκούω.
Τὸ Γιάννη Λάμπρο ξακουστόν, τὸν τρανοῦ ξακουσμένο
Στὰ Γιάννινα, στὴ φυλακὴ τὸν ἔχουνε ριγμένο.
Κ' ἀποφασίσαν τὰ σκυλιὰ τὸ δόλιο νὰ κρεμάσουν.
"Ἐνα πουλὶ, σὰν τ' ἀκουσεν, ἐπέταξε καὶ ἐπῆγε
Στὰ κάγγελα τῆς φυλακῆς καὶ τῶδωκε χαμπέρι,
Πουλὶ πετούμενο ἦτανε κι' ἀνθρώπινα λαλοῦσε.
—Γιάννο μ', ἦν ἄχης κρίματα, ἂν ἔχης κι' ἀμαρτίαι,
Γιὰ κράξες τὸν πνευματικὸ γιὰ νὰ σὲ ἐξαγορεύῃ.
Κι' ἂν ἔχης καὶ μηνύματα στὰ ταῖρι σου νὰ στείλῃς
Πές μου τὰ μένα, Γιάννο μου, πηγαίνω καὶ τὰ λῶ.

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΑΝΑΓΚΑΙΟΣ

B'

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι πρῶτοι πάντων ἀνθρώπων ἐκαλλιέργησαν καὶ ἀνέπτυξαν τὰ ἔργα τῆς εἰρήνης καὶ μετ' αὐτῶν ἅμα τὸν ἀληθῆ πολιτισμόν, τὴν ἡμέρωσιν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ οἱ ὁποῖοι πάντα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν πολιτείαν καὶ τὸν πολίτην καὶ τὰς σχέσεις αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους ἀρίστα ἐμελέτησαν καὶ διεφώτισαν, οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, λέγω, ἐζήτησαν νὰ εὕρωσι καὶ ἄλλα μέσα πρὸς θεραπείαν τῶν κακῶν τούτων, ἵνα φύγωσιν οὕτω τοὺς πολέμους· εὗρον δὲ δύο τοιαῦτα μέσα, πρῶτον τὰς λεγομένας ἀμφικτιονίας καὶ δεύτερον τὴν διατρίβαν. Πόλεις δηλονότι τινές, ἡ ὅπως θὰ ἐλέγομεν σήμερον, Κράτη τινὰ γειτονικὰ τὸ πλεῖστον, συνεδρόντο στενωπὸς πρὸς ἄλληλα καὶ ἀπετέλουν μίαν ἐνότητα, ἀμφικτιονίαν· οἱ ἐντιπρόσωποι αὐτῶν συνεδρίαζον εἰς ὀρισμένον μέρος, συνήθως εἰς ἱερὸν τι· εἰς τοῦτο δὲ τὸ συνέδριον τῶν ἀντιπροσώπων ὑπεχρεοῦντο νὰ ὑποβάλλωσι τὰς πρὸς ἄλληλα δια-

φορὰς αὐτῶν οἱ οὕτω συνδεδεμένοι εἰς ἀμφικτιονίαν καὶ νὰ ἀποδέχωνται τὴν ἐτυμηγορίαν ἥτοι τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ. Ἀλλοτε πάλιν δύο πόλεις ἐρίζουσι περὶ τινος πράγματος συνεφώνουν νὰ ἀναθέσωσιν εἰς ἄλλην φιλικὴν ἀμφοτέρων πόλιν, ἵνα δικάσῃ τὴν διαφοράν αὐτῶν. Ἡ φιλικὴ δὲ αὕτη πόλις ἐξέλεγεν ἄνδρας ἀρίστους, οἱ ὁποῖοι μετέβαινον ἐπὶ τόπου, ἤκουον τὰ ἐπιχειρήματα ἑκατέρως τῶν φιλονικουσῶν πόλεων καὶ ἐδίκάζον· οἱ δὲ οὐ μόνον ἀπεδέχοντο τὴν ἀπόφασιν ἀλλὰ καὶ ἐξεδίδον ψηφίσματα διὰ τῶν ὁποίων ἐπῆνον τοὺς διαιτητὰς καὶ ἠυχαρίστουν τὴν πόλιν ἣτις τοὺς ἐπέμψεν.

Ταῦτα ἦσαν βεβαίως ἔργα θαυμαστά, φιλάνθρωπα, ἀληθῶς πολιτισμένων ἀνθρώπων. Καὶ σήμερον δὲ ἐνίοτε οἱ πολιτισμένοι λαοὶ τῆς Εὐρώπης μιμοῦνται αὐτά, ἐκ τούτου δὲ βλέπομεν τὸ συνέδριον τῆς Χάγης καὶ τὴν διὰ διαιτησίας λύσιν μερικῶν διαφορῶν μεταξὺ Χριστιανικῶν πολιτισμένων ἔθνων. Ἀλλὰ τί ἐγένετο καὶ τί γίνεται ἐάν τινες τῶν φιλονικούντων ἢ δὲν θέλουσι νὰ ὑποβάλωσι τὴν ὑπόθεσιν των εἰς διαιτησίαν ἢ δὲν ὑπακούωσι εἰς τὰς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου; Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει προφανῶς οὐδὲν ἄλλο ὑπολείπεται ἢ ὁ πόλεμος. Καὶ ἀληθῶς τοῦτο συνέβαινε καὶ τὸ πάλαι, συνέβη δὲ καὶ πρὸ τριῶν μηνῶν, ὅτε ἡ Βουλγαρία δὲν ἠθέλησε νὰ ὑποβάλῃ τὰ δικαίωμά της εἰς τὴν διαιτησίαν, τὴν ὁποίαν πάνυ εὐγενῶς καὶ φιλάνθρωπῶς ἐπρότεινε ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσίας. Ὅτι ἀρνούμενοι νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς διαιτησίαν ἐξέφραζον τρόπον τινὰ δυσπιστίαν πρὸς τὸν διαιτητὴν καὶ οὕτω προσέβαλον αὐτόν, τοῦτο εἶναι φανερόν, ἀλλ', ὡς φαίνεται, οἱ Βούλγαροι δὲν ἐσκέπτοντο τοιαῦτα πράγματα.

Ἀλλὰ ἄρα γε θεραπεύει πράγματι ὁ πόλεμος τὰ ὑπάρχοντα κακά, περὶ ὧν διελάβομεν εἰς τι προηγούμενον φύλλον τῶν Πατριῶν; Ἀπαντῶ πρῶτον, ὅτι κατὰ τὰ εἰρημένα δὲν ὑπάρχει ἄλλο μέσον θεραπείας, ἄλλο φάρμακον· κατ' ἀνάγκην ἄρα θὰ κατέφευγεν ἡ ἀνθρωπότης εἰς αὐτὸ καὶ ἂν μόνον 10 ἐπὶ τοῖς 100 ἐπετύγχανεν. Κατ' ἀλήθειαν ὅμως πολλάκις, πλειστακίς ἐπιτυγχάνει. Διότι κατὰ τὸν πόλεμον δίδει τρόπον τινὰ ἑκάστον ἔθνος ἐξετάσεις ἐνώπιον ὅλου τοῦ κόσμου.

Ἐκεῖ γίνεται φανερὰ οὐχὶ μόνον ἡ φιλοπατρία, ἡ φιλοτιμία, ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ στρατηγικὴ ἱκανότης τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν στρατῶν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ ὁργανωτικὴ αὐτῶν δύναμις, ἡ οἰκονομικὴ εὐρωστία, ἡ ἐπιστημονικὴ ἱκανότης καὶ ἡ προθυμία τῶν ἱατρῶν καὶ τῶν νοσοκόμων, ἡ ἡμέρωσις καὶ ἡ φιλάνθρωπις τοῦ στρατοῦ, ἡ πολιτικὴ σύνεσις τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν, ἡ εὐγενὴς προθυμία καὶ ἐθελουσία των πολλῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν μάχονται, ἀλλὰ σπεύδουσι νὰ συνεισφέρωσι καὶ βοηθῶσι τοὺς πάσχοντες, τοὺς ἐνδεεῖς ἐνεκα τοῦ πολέμου, τοὺς τραυματίας κλπ.

Ἐν ἄλλαις λέξεσι κατὰ τὸν πόλεμον καταφαίνονται πᾶσαι αἱ καλὰ καὶ κακὰ καὶ πᾶσαι αἱ κακὰ ἰδιότητες τῶν ἐθνῶν καὶ ἐπομένων ἢ προβιβάζονται ἢ ἀπορρίπτονται, ἥτοι κατακτῶσιν ἢ τὴν ἐκτίμησιν ἢ τὴν καταφρόνησιν τοῦ κόσμου. Ὑποθέσθε ὅτι οἱ στρατιῶται Κράτους τινὸς φύγουν πρὸ τῶν ἐχθρῶν, ὅτι οἱ ἀξίωματικοὶ τοῦ φροντίζουν πάσῃ δυνάμει πῶς νὰ περισώσουν τὸ σαρκίον των, ὅτι οὐχὶ μόνον ἐκείνοι ὅσοι δὲν εἶναι κατὰ τὸν νόμον ὑποχρεωμένοι δὲν προσέρχονται ὡς ἐθέλονται ἀλλὰ καὶ οἱ ὑπόχρεοι προσπαθοῦν νὰ ἐκφύγουν νὰ πολεμήσουν ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος, ὅτι οἱ διευθύνοντες τὸν στρατὸν εἶναι ἀμειβεῖς καὶ κέμουν ἀνόητα σχέδια, ὅτι ἡ τροφοδοσία καὶ ἡ ἀποστολὴ τῶν πολεμοφοδίων εἶναι ὀργανωμένη ἐλσεινὰ, ὅτι ἡ ὑγειονομικὴ ἐγκαταλείπονται καὶ ἀποθνήσκουν, ὅτι οἱ στρατιῶται ἡ καὶ οἱ ἀξίωματικοὶ παρεκτρέπονται ἀσεβέστατα καὶ ἀντιχριστιανικῶς εἰς λεηλασίας, εἰς φόνους καὶ ἄλλας ἀταξίας καὶ

ἀγριότητας, ὅτι οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες μωραίνουν καὶ ἄγουσι τὸ ἔθνος εἰς ἀποτυχίας καὶ καταστροφάς, ὅτι οἱ πολλοὶ οἱ μὴ στρατευόμενοι οὐδεμίαν αἰσθησιν ἔχουσι τῶν στερήσεων καὶ τῶν ἀναγκῶν τῶν πασχόντων οὐδὲ παρέχουσιν αὐτοῖς βοήθειαν ἢ ἀνακούφισιν τινα, ὅτι τὰ οἰκονομικὰ καὶ τῶν ἰδιωτῶν καὶ τοῦ Κράτους διακυβερνῶντος τοῦ πολέμου ἢ εὐθὺς μετ' αὐτὸν εἶναι ἀθλία. Ὑποθέσθε ὅτι ταῦτα πάντα καὶ ἄλλα παρόμοια συμβαίνουν κατὰ τὸν πόλεμον εἰς ἔθνος τι, ἢ ὅτι τούναντι εἰς ἄλλο παρατηροῦνται ἀκριβῶς τὰ ἐναντία τούτων, δὲν νομίζετε ὅτι ὁ πόλεμος, ἀφοῦ οὕτως ἀποδεικνύει τὴν ἀληθῆ κατὰστασιν ἑκάστου, ἀφοῦ διχάζει τὰς πλάνας, εἶναι ἀναγκαῖος, εἶναι ὠφέλιμος; Ἀς ἐνθυμηθῇ ἕκαστος πόσα καὶ πόσα εἶχον διαδώσει πανταχοῦ οἱ Βούλγαροι περὶ τοῦ στρατοῦ, περὶ τῶν οἰκονομικῶν, περὶ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν, περὶ τοῦ πολιτισμοῦ, περὶ τῆς ἐπιστήμης κλπ. κλπ. αὐτῶν, καὶ πόσον θαυμασιῶς εἰργάσθη ὁ πόλεμος νὰ ἐξελέγῃ τὸ ψεῦδος πάντων τούτων! Ἄνευ τοῦ πολέμου θὰ ἐξηκολούθουν νὰ ἀπατῶσι τὸν κόσμον ἐπὶ μακρόν. Νῦν δὲ ὁ πόλεμος ἀπῆλθεν ἡμᾶς καὶ πάντας τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἀπὸ τῆς πλάνης ταύτης καὶ οὕτως ἐθεράπευσε τὸ μέγα τοῦτο κακόν.

Εἶναι ἄρα ὁ πόλεμος ἀναγκαῖος εἰς τὸν κόσμον, ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι εἶναι τοιοῦτοι, ὁποῖοι ἀτυχῶς ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι. Ἀλλ' ἄρα γε θὰ μεταβληθῶσιν ὥστε νὰ καταστῇ ποτὲ περὶ τούτου; Δὲν τὸ πιστεύω, ἀλλ' ἄς εἰπῶμεν τὸ Γαλλικὸν λόγιον ὅστις ζήση θὰ τὸ ἰδῇ.

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΤΑ ΔΕΡΒΕΝΑΚΙΑ

B'

Ἡ πορεία ἦτο εἰς ἄκρον ἐνθουσιώδους. Ὁ ἀθάνατος στρατηλάτης, ἐφαίνετο, ὅσον οὐδέποτε, μέγας καὶ φοβερός. Τὸ παράστημα αὐτοῦ ἦτο εὐσταλὲς καὶ ἀρειμαῖον. Τὸ στήθος του ἐβράζεν, ὡς ἔτοιμος νὰ ἐκραγῇ κραυγῇ. Ἡ ὄψις του ἐνέφαινε σθένος καὶ τόλμην Τιτᾶνος. Μεγάλοι καὶ βαθεῖς διαλογισμοὶ συνεστρέφοντο εἰς τὸ εὐρύ αὐτοῦ μέτωπον. Οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐξέπεμπον φλόγας καὶ ἀστραπάς. Ἡ φωνὴ του ἠκούετο πανταχοῦ, ὡς βροντὴ κεραυνοῦ. Καὶ ἐν συνόλῳ ἐφαίνετο, ὡς ὁ μυθολογούμενος Θεὸς Ἄρης, ἐκ τοῦ Ὀλύμπου κατελθών.

Εἶχε πλήρη συνείδησιν τῆς σοβαρότητος τῆς μεγάλης ἐκείνης ἡμέρας. Ἐκράτει αὐτὸς εἰς τὰς χεῖρας του τὰς τύχας τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῆς Πατρίδος. Καλλίστα ἐνόεσε, ὅτι ὁ ἀγὼν ἦτο ὑπὲρ τῶν πάντων καὶ, ὅτι ἡ ὑπάρξις καὶ τὸ μέλλον τοῦ ἀναγεννημένου ἔθνους θὰ ἐκρίνετο τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς τὰ κλεινὰ Δερβενάκια. Καὶ τὸ μέγα ὄνειρόν του, ὁ ἄσβεστος πόθος, ἡ ἀπαράμιλλος αὐτοπεποίθησις, ἡ ἀκράδαντος καὶ πολλὰς διατυμπανισθεῖσα πίστις του εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἔθνην ἀναγέννησιν, ἐξοίστρουν τὴν ἀκατάβλητον αὐτοῦ ψυχὴν.

Καὶ ὤδευε μετὰ τῶν εὐαρίθμων καὶ αὐτοσχιδίων πολεμιστῶν του, ὅπως ἀντιμετωπίσῃ τὸν λαμπρότερον, τὸν πολυαριθμότερον, τὸν μαχημώτερον τῆς Τουρκικῆς αὐτοκρατορίας.

Τὸν ἐνθουσιασμόν δὲ καὶ τὸ θάρρος τοῦ Κολοκοτρώνη συνεμερίζετο καὶ τὸ στράτευμα αὐτοῦ.

Οἱ πολεμισταί, νέοι λεοντόκαρδοι Περσομάχοι, ὤδευον πάντες ἐν ἐξῆλλῳ χαρῇ, ὡς πρὸς πανήγυριν, ἐνθουσιῶντες καὶ ἄδοντες πολεμικὰ ἄσματα. Κατὰ τὴν ζωηράν ἐκφρασιν τοῦ αὐτόπρου Φωτᾶκου, ἀδ' ἀρχηγὸς τοὺς ἐξεκίνησε μετὰ

γούδια καὶ μετὰ χαρὰς καὶ τοὺς ἔκαμε νὰ χλιμιντροῦν σὰν βαρβάρτα ἄλογα!

Ὁ Κολοκοτρώνης, παρελθὼν τὸ πεδῖον τῆς ἀρχαίας Νεμέας, ἐφθασε μετὰ τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ περὶ τὴν 10ην τῆς πρωῒας ὥραν εἰς τὸ Δερβενάκι. Μίλις δὲ ἀπὸ τῆς ἐστρατοπέδευσε ὡς ἐξῆς.

Ἐτοποθέτησε τοὺς μὲν ἐπιλαρχικοὺς εἰς τὰς πρὸς τὸ χωρίδιον Ζυγχριᾶ καὶ πρὸς δυσμὰς τοῦ Δερβενακίου γείτονας θέσεις Παλρόχων καὶ Χρυστοκουμαριάς, τοὺς δὲ πολεμιστὰς του εἰς τὰς ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ Ἀγριλοδούρου καὶ τῶν ἄλλων συνεχόμενων βουνῶν καὶ λόφων θάμνους. Ἀμα δὲ κατέλαβε καὶ τὸ πρὸς ἀνατολάς τοῦ Ἀγριλοδούρου βουνὸν τοῦ Πανάγου ἢ Παναγόραχην.

Κατ' ἐμπνευστὴν ἐν τούτοις στρατηγικὴν, διὰ νὰ φαίνεται πολὺς ὁ στρατός του, ἔστησεν εἰς τὸ Ἀγριλοδούρον ἐπὶ ράβδων ὅλας τὰς σημαίας, καπὸτας, φέτια, ἔτι δὲ καὶ τὰ ζῶα τῶν ὀπλαρχηγῶν, πάντα κατὰ σειράν. Ἀνέθετο μετὰ ταῦτα τὸν ἐξ Ἀλωνισταίνης ἀνδρεῖον ὀπλαρχηγόν, τὸν κατὰ Φωτᾶκου ἀδυνατώτερον καπετάνιον τῶν βουνῶν Γεώργιον Δημητρακόπουλον νὰ διοικήσῃ μετὰ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ τὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Ἀγριλοδούρου καλλίστον καὶ ἰσχυρόν ὄχυρμα (ταμπούρι).

Εἰς τὸ ὄχυρμα αὐτὸ, ὅπερ εἶχεν ἀνεγερθῇ κατὰ διαταγὴν του ἔστησεν ὁ Κολοκοτρώνης τὸ στρατάρχειόν του. Αὐτὸς ἐξέλεξε τὴν θέσιν ἐκείνην, ὡς πολῦτιμον εἰς τὸ πολεμικόν του σχέδιον, καὶ ἐγκατέστη εἰς αὐτὴν μετὰ δέκα σωματοφυλάκων αὐτοῦ. Ἐκείθεν δὲ ὡς ἀπὸ μεγάλης καὶ περιόπτου σκοπιᾶς, ἐβλεπεν ὁλόκληρον τὸ Ἀργολικὸν πεδῖον, κατῶπτευσεν διὰ τοῦ τηλεσκοπίου τοὺς εἰσελαύνοντας εἰς τὸ Δερβενάκι Τούρκους, ἐπετῆρει ἀδιαλείπτως πᾶν κίνημα αὐτῶν, παρετῆρει τὰ πάντα καὶ διηύθυνε τὰ τοῦ πολέμου.

Μετὰ τὴν τακτοποίησιν τοῦ στρατοπέδου, ὁ, ὅσπην ἀγάπην πρὸς τὴν Πατρίδα τοσαύτην καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἐδράκταν πίστιν ἔχων, Κολοκοτρώνης διέταξε τοὺς ἀκολουθοῦντας τὸ στράτευμά του ἱερεῖς νὰ τελέσωσιν ἱερὰς δεήσεις.

Ἐξετυλίχθη τότε σκηνὴ ἐξαισία. Οἱ ἱερεῖς, πρωτοστατοῦντος τοῦ ἐκ Ἀλάστας οἰκονόμου Παπαγεωργίου Παπαζαφειροπούλου, καὶ βοηθούντων, ὡς ἱεροφύλακων, τοῦ ἐκ Μαγνητιᾶν Δημητράκη Παπαγιαννοπούλου καὶ τοῦ ἐκ Μηλιασίνης Βαρθολομαίου Σπηλιωτοπούλου μετὰ κατανύξεως μεγίστης ἀνέγνωσαν θερμότητας παρακλήσεις πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν Παναγίαν τὴν ὑπέρμαχον στρατηγὸν καὶ ὁδηγήτριαν ὅπως προστατεύσωσι τὰ χριστιανικὰ ὅπλα καὶ δώσωσιν αὐτοῖς νίκην κατὰ βαρβάρων· ὅλον δὲ τὸ στράτευμα προεξάρχοντος τοῦ Ἀρχηγοῦ ἐσταυροκοπεῖτο, κατασυγκινούμενον καὶ ἐπληρούτο ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ, θάρρους, πίστεως καὶ ἐλπίδος.

Αὐστηρὰν διαταγὴν ἔδωκε μετὰ τοῦτο ὁ Ἀρχηγὸς εἰς ὅλον τὸ στράτευμα, μηδεὶς νὰ πυροβολήσῃ, πρὶν ἢ διατάξῃ αὐτὸς διὰ συνθήματος, ὅπερ ἦτο δέκα τουφεκισμοί, νὰ ὦσι δὲ πάντες ἔτοιμοι εἰς νεώτερον πρόσταγμα του.

Ἦλθεν ἡ μεσημβρία· ἡ ἀτμόσφαιρα ἦτο νηέμος, καὶ οἶονεὶ ὀμίχλωδης. Καύσων φρικτὴ ἐπεκράτει καὶ ὁ ἥλιος ἐφλεγεν εἰς τὸν ὀρίζοντα, ἀφρόπτος, ἐκλύων καὶ ἐκνευρίζων καὶ τοὺς εὐρωστοτέρους ὁργανισμούς. Ὅλη δὲ ἡ φύσις ἐδράζεν, ὡς ἐν λέβητι ἀναδιδούσα φλόγας.

Ὁ Κολοκοτρώνης ἐντεῦθεν ἔγνω, ὅτι μικρὰ ἀπράξια ἦτο ἀναγκαῖα, ὅπως πολεμήσωσιν οἱ στρατιῶται του μετὰ τὴν δόσον τῆς δαίλης πρὸς μέζονα ἀντοχήν. Εἶχε δὲ ἡ ἀπράξια αὕτη καὶ τὸν στρατηγικὸν λόγον, ἵνα ἐνθαρρυνόμενοι, προσταλυσθῶσιν οἱ Τούρκοι ἐνδότερον τοῦ στενοῦ.

Και γενική επεκράτησεν ἡρεμία ὡς νηνεμία πρὸ τῆς ἐκρήξεως φοβερᾶς θυέλλης.

Ἡ πρωτοπορεία τῶν Τούρκων, συγκειμένη ἐκ τῶν διαβόητων δελήδων προχωρήσασα ἐνδότερον τοῦ Δερβενακίου, ἔστη πρὸ τῶν Ἑλλήνων φρουρῶν ἐπὶ πολὺ.

Περὶ τὴν 4αν μ. μ. ὥραν οἱ Ἕλληνες ἐπυροδόλησαν αὐτοὺς, προχωρήσαντας πλησίον εἰς ἀπόστασιν 100 μίλις βημάτων καὶ ἐφόνευσαν περὶ τοὺς δέκα. Ἀλλ' ἀντεπυροδόλησαν καὶ οἱ Τούρκοι καὶ ἐφόνευσαν δύο ἐκ τῶν εἰς τοὺς θάμνους τοποθετηθέντων Ἑλλήνων. Ἡ Ἱστορία δὲν ἀπεμνημόνευσε τὰ ὀνόματα τῶν δύο ἐκείνων προμάχων τῆς Πατρίδος οἵτινες ἔχυσαν τὸ αἷμα των πρῶτοι εἰς τὸ Δερβενάκι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀλλ' ἔγραψε μόνον, ὅτι κατήγοντο ἐκ Νεμνίτης καὶ Γαρζενίκου χωρίων τῆς Νυμφασίας. Ἐμειναν ἀνώνυμοι καὶ ἄγνωστοι οἱ φιλοπάτριδες πρωταθληταί, ὅπως πολλοὶ ἥρωες, οἵτινες κοιμῶνται εἰς τοὺς τάφους ἄγνωστοι καὶ ἄσημοι. Ἀλλ' αἱ ψυχαὶ των ἐπέταξαν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Πλάστου, περιχαρεῖς καὶ σκιρτῶσαι διὰ τὴν Ἐλευθερίαν, τὴν Πίστιν καὶ τὴν Πατρίδα καὶ μακαρίζονται ἔσχαί.

Ἄμα τῇ ἀνταλλαγῇ τῶν πυροβολισμῶν τούτων, οἱ Τούρκοι ἐφοβήθησαν, ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ διελάσωσι διὰ τοῦ Δερβενακίου, τοῦ ὁποίου τὸ στενὸν ἐνόμισαν ἰσχυρότατα φρουρούμενον. Διὸ καὶ ἐτράπησαν πρὸς τὸ Μαυρόρεμα καὶ τὰς ἄλλας πρὸς ἀνατολὰς παρακειμένας πετρώδεις καὶ θαμνώδεις ἀνωφερείας. Ἦτο δὲ τόση ἡ ὁρμὴ καὶ ἡ πληθὺς τῶν φευγόντων ἱππέων, ὥστε, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὅπου ἐπάτουν οἱ ἵπποι των, οἱ θάμνοι εὐθὺς ἐξηφανίζοντο καὶ ἐσχηματίζετο ὁδός!

Τότε ὁ Κολοκοτρώνης, βλέπων, ὅτι ἐπέστη ἡ κατὰλληλος στιγμή τῆς δράσεως, ὕψωσε βροντωδεστάτην φωνήν,

— Ἐπάνω τους Ἕλληνες καὶ μὴ φοβᾶστε· σκοτώστε ὅσους θέλετε ἀπὸ αὐτούς.

Ἡ φωνὴ αὕτῃ ἦτο τὸ κεραυνοβόλον πρόσταγμα τῆς μάχης, τὸ σάλπισμα τοῦ ἐξολοθρευτοῦ ἀγγέλου καὶ ἐξοίστησε τοὺς Ἕλληνας ἐναντίον τῶν Τούρκων. Ἀμέσως δ' ἐπῆλθεν ἡ γενικὴ σύρραξις.

Σφοδρότατον πῦρ ἦναψεν εἰς τὰ ἀθάνατα βουνά, ὁ καπνὸς τῆς πυρίτιδος ἐσκίασε τὸν ὀρίζοντα καὶ οἱ ἀλαλαγμοὶ ἀντήχουν εἰς τὰ βέρυματα καὶ τοὺς βράχους.

Ἡ αἰφνιδία γενικὴ ἐπίθεσις ἐξέπληξε τοὺς Τούρκους. Ἰδόντες, ὅτι ἐκ τῶν θάμνων, βράχων καὶ βρυμάτων ἀνεπήδων πολεμισταί, ἐκπέμποντες πῦρ καὶ σφαίρας φοινίκας, ἀπώλεσαν τὸ θάρρος των καὶ ἐφευγον ἀγεληδόν. Πολλοὶ μάλιστα ἐξ αὐτῶν, χάριν σωτηρίας των, ἐγκατέλιπον τοὺς ἵππους, τὰς ἀποσκευὰς των καὶ τὰ ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῶν φορτηγὰ ζῶα. Καὶ πάντες ἐτράπησαν περίφοβοι καὶ μετὰ γυερῶν κραυγῶν πρὸς τὸ στενὸν τοῦ Ἀγίου Σώστη, ὅπως σωθῶσι δι' αὐτοῦ. Οἱ δὲ πτερόποδες καὶ ἀνδρεῖοι στρατιῶται τῆς πατρίδος ἐδίωκον καὶ ἐφόνευον αὐτοὺς λυσσῶδως, ἐπικαλούμενοι εἰς βοήθειαν τὸν Θεόν, τὴν Παναγίαν καὶ τὴν ἁγίαν Παρασκευήν, ἥς ἡ μνήμη ἐωρτάζετο τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.

Ἐν ᾧ οὕτως ἐφευγον οἱ Τούρκοι, ὁ Κολοκοτρώνης διέταξε τὸν ἐξάδελφόν του Ἀντώνην νὰ σπεύσῃ μετὰ τῶν πολεμιστῶν αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἅγιον Σώστην διὰ τῶν βορείων κλιτύων τοῦ ἐν μέσῳ αὐτοῦ καὶ τοῦ Δερβενακίου πρὸς ἀνατολὰς ἐκτεινομένου βουνοῦ τοῦ Πανάγου. Ὁ σκοπὸς δὲ τῆς διαταγῆς αὐτῆς ἦτο νὰ προληφθῇ ἡ διὰ τοῦ Ἀγίου Σώστη ἐλευθερὰ διέλασις τῶν ἐχθρῶν.

Ἡ διαταγὴ τοῦ Ἀρχηγοῦ ἐξετελέσθη ἀμέσως. Δυστυχῶς ὅμως εἶχον ἤδη προηγηθῇ πολλοὶ Τούρκοι ἱππεῖς, ἀπὸ βυτῆρος τρέχοντες. Οὕτω δὲ προέλαβον ἀφροῦρητον τὸ στενὸν καὶ κατῴρθωσαν νὰ διέλθωσι περὶ τὰς ἐξ χιλιάδας καὶ διασωθῶ-

σιν εἰς τὴν πρὸς βορρᾶν πεδιάδα τῆς Κουρτέσας τῶν Κλεωνῶν.

Ὁ Ἀντώνης Κολοκοτρώνης, μόλις ἐφθασεν εἰς τὸν Ἅγιον Σώστην, κατέλαβε τὰς πρὸς δυσμὰς καὶ ἀντικρὺ αὐτοῦ κλιτύας τοῦ βουνοῦ τοῦ Πανάγου.

Καὶ ἤρξατο εὐθὺς ἡ περιώνυμος μάχη τοῦ Ἀγίου Σώστη δι' αὐτοῦ μόνον τοῦ ὀπλαρχηγοῦ.

Ὁ Ἀντώνης ἐπεδείξατο σθένος καὶ ἡρώισμὸν ἑκτακτον μετὰ τῶν ἀνδρείων πολεμιστῶν του. Καὶ ἐφόνευεν ἐκ τῶν Τούρκων πλείστους ὄσους, ἐνῶ παρομοίαν φθορὰν ἐπέφερον εἰς τοὺς ἐχθρούς καὶ οἱ ἐκ τῶν Δερβενακίων καταδιώκοντες Ἕλληνες.

Ἐν τούτοις ἡ δύναμις τῶν ἐν τῷ Ἀγίῳ Σώστῃ Ἑλλήνων ἦτο πολὺ ὀλίγη καὶ τὸ πῦρ αὐτῆς φύσει ἀνεπαρκές, ὅπως ἐμποδίσῃ τὴν διόδον εἰς χιλιάδας ἐχθρῶν. Ὁ Τουρκικὸς στρατὸς, ἀπειροπληθὴς ὢν, δὲν ὠπισθοχώρει, ἀλλὰ ἐπὶ αἱμάτων καὶ πτωμάτων τῶν ἀποτελούντων αὐτὸν ἀνδρῶν ἐξηκολούθει νὰ διευθύνηται πρὸς τὸ στενὸν ὡς μυρμηκία. Καὶ ἡ μάχη ἐξηκολούθει οὕτω.

ΤΟ ΛΕΥΚΩΜΑ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Τί ἔγραψαν οἱ ξένοι.

Ἡ ἐπελθοῦσα ἐντὸς τῆς τελευταίας τριετίας ἑσωτερικὴ ἐξυγίανσις τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ αἱ περίλαμπροι ἐπιτυχίαι τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰς προσφάτους κατὰ Τουρκίας καὶ Βουλγαρίας ἐκστρατείας ἐδικαιολόγησαν πληρέσεια τοὺς συνηγόρους τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ὑπάρχει ἐλπίς καὶ εἶναι εὐχῆς ἔργον, ἵνα αἱ καταπληκτικαὶ ἀποδείξεις πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς ἀδρότητος, ἃς ἔδωκαν νεωστὶ οἱ Ἕλληνες συντελέσωσιν εἰς ἔντονον ἀναζωπύρωσιν τοῦ φιλελληνισμοῦ ἐν ταῖς γερμανικαῖς χώραις καὶ αἰσθανθῶσιν ἐκ νέου πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον τὸν μετ' ἀκατασχέτου δυνάμεως πρὸς τὰ ἀνω ὄρμῳνια, τὰς ἄλλοτε παρεχομένας αὐτῷ συμπαθείας, ὧν σήμερον εἰς πολὺ ὑψηλότερον βαθμὸν ἢ ἄλλοτε, εἶναι ἄξιος.

Εἰδὼρ Μαρτίνι

ΒΡΑΧΕΙΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Β. Χ. Σ μ ὁ ρ ν η ν. Κ. Π. Α. Κ) π ο λ ι ν Ἡλπιζομεν ὅτι ταχυτέρα θά ᾔτο ἡ ἐπανάληψις τῶν τοιούτων ἀποστολῶν ἀλλ' αἱ περιστάσεις ἐπιβάλλουσιν μικράν ἐτι ἀναβολήν. — Κ. Ν. Θεσσαλονίκη ν. Στ. Χ. Βέρροϊαν, Γρ. Π. Μέτσοβον. Δ. Δ. ἡ μ ν ο ν. Καταρτίζονται οἱ κατάλογοι ἀναλόγως τῶν ἰδρυέντων ταχυδρομείων. Ὅπου δὲν ὑπάρχουσι τοιαῦτα παρακαλεῖσθε νὰ ὑποδείξητε τὸν τρόπον τῶν ἀποστολῶν. — Ν. Τ. Πίτσβοργ Τρ. Σ. Μελίτην Ν. Κ. Ρέθυμνον Βρ. Τ. Μασσαλία ν. Ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. — Α. Η. Χ. Κάϊρον. Δὲν ἐπιβάλλονται ἀλλ' εἶναι καὶ εὐπρόσδεκτοι καὶ ἀπαραίτητοι διὰ τὴν ἔκδοσιν οἰοῦντες καὶ ὅσοιδήποτε καὶ ἂν εἶναι.

Πᾶσα ἀποστολὴ πρὸς τὴν Ἐταιρείαν ἀπευδύνηται

Τῷ κ. Ἰωάν. Μ. Δαμβέργῃ

Διευθυντῇ τῶν Πατρῶν

Ὁδὸς Νικηφόρου 3 Α.

Εἰς Ἀθήνας.